

Amerika. — Vojda mej Kolumbijo in Venezuelo je ponehala. Dala je Združenim državam priložnost, da so zasedli panamsko ožino. — Novi predsednik Združenih držav je doposlal senatu poslanico, v kateri nasvetuje iztiranje inozemskih anarhistov in poostrenje veljavnih predpisov glede priseljevanja tujcev. Zajedno je tudi nastopil proti kartelom in trustom, ki posameznim bogatašem na korist oškodujejo vse narodovo gospodarstvo.

Vojna v južni Afriki. Angleži že milo zdihujejo po — miru. Minister Richi je na nekem shodu povedal, da bi se vlada rada z Buri pogajala, samo če bi Buri stavili kako ponudbo. Kakor razglša transwalski zastopnik dr. Leyds Burom to še na misel ne prihaja. Angleži so zadnji teden čakali zopet veliko nesrečo. Začeli so veliko operacijo, da skupino 130 burskih oddelkov razženo vsaj na dva dela, jednega pritisnejo proti jugu in ga vjemo. Ta operacija se je popolnoma izjalovila zaradi česar so angleški listi kar iz sebe.

Obrtnija.

Nekoliko praktičnih trgovskih črtic.

Mnogokrat se sliši med našim narodom govorica o premetenosti židov (judov), da so ti ljudje že rojeni trgovci in, da žid pri kupčiji vedno stremi in na nič drugega ne misli, kot edino le, kako bi človeka izkoristil ali prevaril trgovca in da so v svoji stroki in kot trgovski narod nedosežni. No, nekaj resnice leži v tem! Takim pravljicam pa veruje in pritrjuje večinoma le nerazsodna masa ljudij, nepoznavajoča tudi trgovskih razmer in odnošajev drugih narodov, pravi trgovec pa se takim govoricam le posmehuje.

Namenil sem se v kratkih vrsticah pojasniti take predsodke svojim rojakom, posebno onim, kateri niso imeli prilike ni časa, opazovati trgovsko gibanje in doživeti razne slučaje ter natančneje poučiti se o vseh, trgovcu [tudi zunaj prodajalnice potrebnih vednostih in pokazati, da je naš manjši trgovec ali kramar lahko ravnotako dober in vzgleden trgovec, kakor vsak drugorodec, da pa je največkrat sam kriv, če trpi škodo pri različno sklenjenih kupčijah, bodisi z židom ali z vsakim drugim pravim trgovcem in industrijalcem, koji ga z večjo trgovsko izobrazbo, obzorjem in rafiniranostjo nadkriljuje.

Imenitno orožje v rokah našemu današnjemu trgovcu je dobro znanje zakonov, pravo umevanje in tolmačenje trgovskih postav in v kmercijalno stroko spadajočih sposobnosti, kar bi našim rojakom na deželi prihranilo marsikako izgubljeno pravdo in svoto.

Površnost pri korespondenci, nezadostna strokovna sposobnost, trmoglavost, vstrajanje pri večkrat neutemeljenih predsodkih, napačna trditev zapelje naše ljudi premnogokrat do zamudnih tožb in v občutne škode.

Pismeno naročevanje naj se vrši z vso natančnostjo in previdnostjo.

Upoštevati je treba tudi, da imajo trgovske navade (usance) pravno moč; dogaja se v gotovih slučajih, da se mora poleg trgovskega zakona (v gotovih slučajih)

ozirati tudi na faktično obstoječe krajevne razmere (navade, usance) ki so večkrat merodajne, vendar pa ne gre vedno in povsod tako gladko ter brez izgube, posebno kdor ni dobro informovan, kot si misli marsikateri naš trgovski rojak.

Iz navstalih diferenc in nesporazumljenj sledi tožba in največkrat trpi potem naš trgovec vse stroške pred svojim izobraženejšim nasprotnikom ali kakor se narod izraža pred takim „navihancem“.

Vsega pa bi se lahko dotičnik obvaroval, ako bi se bolj zanimal za obstoječe, njega zadevajoče trgovske navade, običaje in zakone in previdnejše uporabljal paragrafe trgovskega zakonika ter jih natančneje proučaval. Čas, ki se se za tako proučevanje porabi, ni zgubljen in trud se navadno že pri prvi priliki dobro izplača. Red v knjigah in točnost v pismu (korespondenci) pa igra pri trgovcu prvo in najvažnejšo ulogo. In pregovor, „da človek nikoli zadosti ne zna“, in da se mora vedno učiti, je ravno za trgovski stan zelo resničen. — Trgovskemu stanu se stavijo take in tolike zahteve v javnem življenju, — kot nijednemu drugemu.

Dober trgovec, kateri hoče uspešno reagovati, mora biti v vseh rečeh vedno intakten, posebno pa veletržec, in ne le z dnevnimi cenami različnega blaga, temveč računati in paziti mu je z vsemi izpremembami ne samo v svojem okraju, nego tudi po širnem svetu. Zanimati ga more vse, bodisi letina doma kot na tujem, štrajki (stavke) delavcev, borzna poročila, vesti o ustajah, vojni itd. pa tudi doma more biti trgovec cel mož na svojem mestu.

Oborožen pa more biti več ali manj tudi z jezikovnim znanjem. Razun materinega jezika znati je našemu trgovcu še nemško in laško. Upoštevati more vse dejanske razmere svoje okolice, boriti se z novo navstalo konkurenco, po vrhu pa še umevati nove državne, deželne, finančne zakone in razne poštne in carinske odredbe.

Pri neprestanem vrvenju in gibanju slediti mora dober trgovec v enomer časovnim razmeram in dobro poznati vse premembe ter se o njih temeljito poučevati.

Tako oborožen, duševno pa tudi materialno vsaj svojim razmeram primerno postavljen trgovec, ki pozna svoj delokrog in razume svojo nalogo ter hitri tek našega časa, zamore nastopiti, uspešno operirati in si priboriti ter postaviti trden temelj zdravi trgovini!

Zatorej si dovoljujem v majhen izgled iz trgovske prakse in skušnje navesti le nekaj prilik in slučajev ter jih svojim rojakom predočiti, da vsak za-se sodi slučaj in v svojo korist obrne.

Ako s tem člankom spodbudim in zanimanje vnanem tudi v istih, kateri lahko zabeležijo veliko praktično doživelih slučajev in se z zabeleženjem dobrih svetov drug drugega opozarjamo, koristili bodemo našim slovenskim rojskom mnogo, ker to polje je pri nas še prazno in neobdelano, ter sem dosegel svoj namen.

Vzemimo slučaj, ki se večkrat pripeti, da prekanjeni židovski ali nereelen trgovski potnik zaide mej

naše trgovce na deželi. Ponuja jim svoje blago, to ali ono reč, z znano vabljuvostjo nizkih cen, ali drugimi ugodnostmi, vendar naš trgovec se ne vseda takim rafinirancu ter ne kupi nič. (Dalje sledi.)

Kmetijstvo.

Žvepljanje trt.

Grozdna plesnoba se pri nas silno širi, in sicer ne samo po gorkih krajih naše Primorske in Notranjske, temveč tudi po Dolenjskem in Štajerskem. V prvih pokrajinah poznajo to trtno bolezen že 30 let, zato tamošnji vinščaki vedo ceniti njeno zatiranje, dočim na Dolenjskem in Štajerskem še ne poznajo dovolj škodljivosti te bolezni in tudi ne verjamejo dovolj raznim ukom ter le preradi poslušajo modrovanja neumnih praznovercev. Bodite prepričani, da je grozdna plesnoba huda trtna bolezen, da more trte celo popolnoma uničiti, in edino zanesljivo sredstvo proti njej je pravočasno žvepljanje trt. Zato novič pozivljemo, ker bo kmalu čas žveplanja pred durmi: Žveplajte pridno svoje trte ter si pravočasno preskrbite žvepla in žveplalnikov.

Ne zanašajte se, da drugo leto bolezni ne bode; žveplajte vsejedno, kajti potem žveplati je prepozno, ko je bolezen že močno razširjena. Le pravočasno žveplanje bolezen prepreči in jo ustavi. Na Vipavskem je na pr. izkušnja poučila trtorejce, da je jako dobro prvič žveplati precej, ko se pokaže zarod.

V nastopnih vrstah še enkrat popišemo svojstva te bolezni in način, kako se zatira.

Grozdna plesnoba se nahaja v Avstriji že blizu 50 let ter provzroča po nekaterih krajih veliko škodo, ako se ne rabi proti njej nikako sredstvo. Po Dolenjskem so to bolezen opazili še le v zadnjih letih. Da vinogradniki vsled te gljive ne bodo prišli v tako žalosten položaj, kakor so prišli vsled peronospore, se bodo morali takoj z vso odločnostjo poprijeti sredstev, kakoršna povsodi rabijo z najboljšim uspehom.

Grozdno plesnobo provzročajo majhne glive, kakor pri peronospori, ki so kakor tanke nitke razširjajo po zelenih organih. Ob straneh teh nitk (micelija) se tvorijo posebne izbuhnine (sesalne korenine, havstorije), katere se zajedejo v nežne organe, posebno v jagode, ter srkajo iz njih sok. Ako glive popijejo sok, se seveda dotični organ ne more razvijati in se posuši.

Ta gliva napada grozdje in listje, toda škoda na listju je le malenkostna, dočim je škoda na grozdju prav velika. Grozd, napaden od te bolezni, je tak, kakor bi bil potresen s pepelom. Ker gliva prepreže vso jagodo in srka iz nje sok, se jagoda ne more razvijati, ostane le drobna, zleseni, naposled počni in se posuši. Tako ta plesnoba uniči lahko vso trgatvev.

Ako je vreme gorko, se ta bolezen pokaže meseca maja t. l. še pred cvetjem. Tedaj se pa ne razširja prav močno, temveč še le pozneje, ko postane bolj vroče.

Kakor druge bolezni, tako tudi ta ne napada vseh vrst in ne v vseh legah rastočih trt enako. Trte, rastoče v bolj vlažnih krajih, so grozdni plesnobi bolj podvržene; manj pa ta bolezen napada nizko vzgojene trte in trte v neplevelnih krajih. Nizka vzgoja ima torej tudi glede na to bolezen prednost. Vinogradi morajo biti v splošno obrambo te bolezni vedno čisti.

Kot jedino sredstvo se z najboljšim uspehom rabi žveplo. To mora biti prav fino zmleto, kakor moka; čim finejše, tem boljše. Žveplena moka je boljše od žveplene cveta.

Za žveplanje se rabijo posebni, nalašč za to napravljene mehovi in nahrbtni žveplalniki.

Žvepla naj se le v tistem vremenu, kadar ni nič vetra. Dalje naj se žveplanje opusti v mokrih dneh, kakor tudi tedaj, kadar je po listju rosa.

Če je po žveplanju vreme suho, je to jako ugodno za pokončanje bolezni, kajti vsled solnčnega pripekanja se začne žveplo nekako žgati, izpreminja se v žvepleno sokislino in ta pokonča vse glive, ne pa žveplo kot takšno. Ako torej po žveplanju ni gorko, se z žveplanjem ne doseže zaželjeni uspeh.

Saveda s tem ni rečeno, da mora solnce ravno isti dan močno pripekati; saj žveplo ostane dolgo časa na listih in grozdih, če ni kmalu po žveplanju dežja. Ako pa se pripeti to, je treba iz nova požveplati.

Kakor pri pokončevanju peronospore, tako mora tudi tukaj sredstvo rabiti prav zgodaj, kdor hoče doseči dober uspeh. Prvo žveplanje se mora izvršiti še pred cvetjem; pozneje se pa žvepla le tedaj, če se tu pa tam pokaže bolezen še na kakem grozdu. Z uspehom žveplamo grozdje ostane vedno zdravo in jagode se enakomerno debelijo. Žveplo, katero je ostalo na jagodah, jim daje neprijetno zunanost, kar pa naj vinogradnika nikakor ne moti, ker to umazanost opere dež, predno se začne grozdje mecati. Malo časa pred trgatvijo naj se ne žvepla.

Poučni in zabavni del.

Oktava.

Slika. Ruski spisal J. M. Potapenko.

(Dalje).

II.

Do večernic je še ostalo dve uri časa in Vertogradov, celo ne šedši domov jesti, jel je potrebno ukrepati. Pred vsem je odšel v Šakalavo stanovanje, no, tu je izvedel, da je oktavist prihitel le za minuto, zgrabil komad tobaka, ter odšel. Bilo je jasno, da je Šakalov sklenil delati tako, kakor je rekel Vertogradov, je najel najboljšega voznika, ki je bil v mestu, ter velel na vso

nemogoče, ker temu državnopravna ločitev stavlja skoro nepremagljive ovire. Tudi ko bi bili v Zagrebu dani vsi pogoji ni misliti, da prizna vlada popolno reciprociteto. Ali naj mi Slovenci ostanemo brez kulturnega središča, dokler ne doseže državnopravno jedinstvo. In to jedinstvo se še dolgo ne bo doseglo. Kdo pa prav za prav deluje na Hrvatskem za to jedinstvo? Kamor pogledamo, vidimo, da je vse v rokah Madjaronov in da dobiva madjaronstvo vedno več moci. Pri zadnjih deželno-zborskih volitvah so zastopniki državnopravnega jedinstva Slovencev in Hrvatov sramotno pogoreli. V ogrski delegaciji se še noben Hrvat ni oglasil, ne za to združenje, ne za združenje Bosne s Hrvatsko, mej tem ko so slovenski delegatje to idejo zvesto zastopali tudi tedaj, ko dalmatinskim narodnjakom to niti všeč ni bilo.

Hrvatje izgubljajo celo na Hrvatskem vedno več tal. Slavonija se vedno bolj germanizira in madjarizira. Zagreb je še danes desetkrat bolj nemški kakor Ljubljana in ni tam videti prav nič napredka, a da nima Hrvatska prav nič volje, kaj storiti za cislitvanske Hrvate, to svedoči Istra, za katero se nič ne stori. Slovenci se moramo pehati za hrvatsko v Istri. Iz našega mesa je bila — če se smemo tako izraziti — izrezana hrvatska gimnazija v Pazinu, slovenski poslanci se morajo pehati za istrske Hrvate, ki še Laginjevega mandata niso znali ohraniti, zatirane tržaške Slovence se je upreglo, da hodijo v boj za Hrvate v Istri, dočim dalmatinski bratje zanje ničesar, absolutno ničesar ne store.

V očigled takemu žrtvovanju Slovencev za Hrvate je pač naravno, da se je na Kranjskem in na Štajerskem silno zamerilo postopanje Hrvatov. V danih okolnostih, ko še dolgo ni upati na zjedinenje s Hrvatsko, je bila dolžnost Hrvatov, da so brezpogojno vstopili za jugoslovansko univerzo v Ljubljani, a te dolžnosti niso izpolnili.

Nič za to. Led je vendar, če ne razbit, pa vsaj nekoliko raztolčen in zdaj je treba delati naprej. Našim poslancem pa bodi postopanje Poljakov in Hrvatov v svarilo, da ne bodo več tlake delali „prijateljem“, ki nas sicer fruktificirajo, koder morejo, pa so tudi pripravljeni, nas vsak čas na cedilu pustiti.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Čedalje bolj se utrjuje nazor, da se v naši notranji politiki pripravlja večji preobrat. Vlada je začela najprej groziti z razpustom poslanske zbornice. Teh groženj ni nihče smatral za prav resne. Nazadnje je bil ministrski predsednik celo prisiljen izreči, da ne misli za sedaj na razpust, nego da želi ustavno vladati. Parlament je lepo mirno naprej deloval. Nikjer ni najmanjše obstrukcijske sapice. Kar naenkrat se je vladi zdelo potrebno, nastopiti z novo grožnjo. V torek je ministrski predsednik Körber v javni seji poslanske zbornice zagrozil z začasno odpravo ustave, torej z absolutizmom. Poslanski krogi nečejo tega prav verjeti, časopisje pa se s to novo grožnjo zelo obširno bavi. No, sedaj menda res še ni čas, pretresati vprašanje, če se upelje absolutizem, ali če se ne upelje. Dosti važno pa se nam zdi, za beležiti glas dobro poučenega oficijozca. Ta meni, da je od-

prava ustave neizogibna. Parlament dela sicer nekam počasno, ali višjim krogom je vendar na poti. Višji krogi zahtevajo namreč, naj bi davkoplačevalci zopet globoko posegli v žep in šteli nove milijone za pomnožitev vojakov in za napravo novih kanonov. Višji krogi vedo, da državni zbor, ki še davka na vožne listke neče dovoliti, tudi teh milijonov ne dovoli in ker tudi nič upanja nimajo, da bi državni zbor odobril pogodbo z Ogrsko, se ga hočejo odkrižati. Ker pa seveda nočejo prevzeti odgovornost, jo skušajo natveziti parlamentu. V ta namen se vlada skoro več ne udeležuje parlamentovih sej. V ta namen dolži a po krivici parlament, da nič ne dela in v ta namen grozi vlada vsak čas z razpustom. Gotovo je, da je v tem marsikaj resničnega, tako da Körberjeve grožnje z razpustom ni tako bagatelizirati, kakor delajo nekaterniki.

Poslanska zbornica. — Minoli petek je poslanska zbornica razpravljala o predlogu zastran jugoslovanskega vseučilišča. O tej debati smo svoje mnenje povedali v današnjem članku. Izmej slovenskih poslancev so govorili dr. Šušteršič, ki se je sedaj novič prepričal, da je postal politično nemogoč, dr. Ferjančič in dr. Ploj. O teh govornikih moramo reči, da ni nobeden dosegel res velikega uspeha, dasi so vsi trije dobro govorili, dr. Šušteršič pa je naši bodoči univerzi še silno škodoval. V ponedeljek in v torek se je zbornica bavila z budgetnim provizorijem za prve tri mesece prihodnjega leta, pri kateri priliki je ministrski predsednik zagrozil z absolutizmom, kakor smo zgoraj omenili. Zdaj se bavi zbornica z zakonskim načrtom o kmetskih zadrugah. Razprava o tem načrtu bo najbrž trajala več tednov, ker je nasvetovanih mnogo vsakovrstnih prememb.

Deželni zbori se sklicujejo koncem meseca decembra oziroma začetkom meseca januarja na prav kratko zasedovanje.

Deželnozbornske volitve v Dalmaciji. — Mej stranko prava in hrvatsko narodno stranko se je naposled vendar doseglo sporazumljenje in je bil za volitve sklenjen mej njima kompromis.

Nova spravna pogajanja. — Vlada namerava v kratkem storiti nov poskus za spravo mej Čehi in mej Nemci in bo v to svrhu sklicala zastopnike vseh čeških in vseh nemških strank na posebne konference. Uspeha ni pričakovati. Vsenemci že sedaj odklanjajo vsako spravo.

Vojna v južni Afriki. — Vangleških listih čitati je vsakovrstnih bajk o vojni v južni Afriki. Četudi se Angleži še vedno hvalijo, da napredujejo, se vendar iz njihovih lastnih listov lahko posname, da je položaj zanje prav neugoden. Angleži priznavajo, da ima Botha še 16.000 mož pod zastavo, da so se v Oranje republiki in v Kaplandiji pojavile nove burske čete in da se Angležem ni posrečilo, ločiti burske oddelke, pač pa se hočejo Angleži sami zavarovati v svojih utrdbah se z železnimi mrežami. Angleži zvažajo zdaj na stotine konj v Afriko, kar priča, da se pripravljajo na nov odločilnejši udarec na Bure.

Obrtnija.

Nekoliko praktičnih trgovskih črtic.

(Dalje).

Prebrisani potnik pa hoče ali je včasih tudi primoran vsekako narediti malo kupčijo. Informira se o premoženjskih razmerah trgovca in po dobro dobljenih informacijah pošlje mu nekega dné čisto neznana firma račun nenaročenega in že po železnici odposlanega blaga.

Marsikateri naših trgovcev iz gole komoditete ali ker slučajno poslano blago ravno potrebuje, taisto sprejme za poskušnjo. Zgodi se pa tudi, da trgovec ne rabi doposlanega blaga. Mnogokrat položi tako doposlano mu fakturo mej druga pisma, tam leži nekaj dni, mej tem pride blago, ga seveda neče vsprejeti, železnično avizo pa vrne, češ, tega jaz nisem naročil, pa tudi ne sprejemem.

Odpošiljatelj tudi ne vsprejme nazaj in se izgovarja na potnika, ali da ni bil nič pismeno obveščen, da se mu tudi račun ni vrnil ter je mnenja, da je pravilna in upravičena pošiljatev in vstraja pri tem, da je trgovec zapadel vsem pogojem, tiskanim na računu. Konečno je treba plačati vse stroške in račun našemu malobrižnemu trgovcu. Kajti, kakor hitro je prejel naš trgovec račun nenarocenega blaga, moral bi ga takoj vrniti pošiljatelju in protestirati proti takemu vsiljevanju.

Navadne določbe, ki so tiskane na računih in ne soglašajo s prej sklenjenimi pogodbami, ne vežejo trgovca, iste izpolnjevati in jih, tudi brez protesta, ni primoran držati.

Nasprotno pa so za prodajalca (ponudnika) kot za kupovalca (odjemalca) tudi meredajni tiskani predpogoji in cene v veljavnih cenikih ali ponudbah, ako se po istih naroča.

Ali vzemimo slučaj: Agent proda trgovcu po stari ceni blago, katero pa ima takrat za fort. višjo dnevno ceno, trgovec je pri volji kupiti, če dobi blago po prejšnji ceni. Agent obljubi izposlovati, napiše trgovcu kupon čez kupljeno blago z opazko (kot sem imel) (kakor je bilo) („wie gehabt“). V posesti naročila, prodajna tvrdka odpiše, da sprejema z veseljem na znanje naročbo s pripomnjo, o fort. višji dnevni ceni blaga in v zadovoljivem slučaju iste bode se naročilo drage volje izvršilo. Naročnik pa, ki ima kupon v rokah, misleč, da je ceno kupil, neče „glihati“ in nič ne odgovori. Svoj čas naročeno in dospelo blago prevzame, pri poravnavi računa pa si odtegne višji zaračunjeno diferenco od svete. Pošiljatelj takega prikrajšanja ne dovoli, ker ni dobil na svojo ponudbo odgovora in jo smatra pravočasno, v kar je tudi opravičen, ker po prvi prodaji ni na svoje potrdilo in naknadno ponudbo k višji ceni dobil odgovora niti ugovora. Tolmačil je molčanje kot soglašanje t. j. za potrdilo k perfektno sklenjeni kupčiji.

Važno je znati, da prva prodaja (ponudba) še ni bila perfektna kupčija in da je kupon zgubil veljavnost kakor s predpisano agentovo ceno prodajalec (tvrdka) ni bil zadovoljen. Sama opazka (kot sem imel „wie gehabt“), pa ga še ne veže, vzame se k večjemu le za pomen enake vrste (kvalitete) blaga. Razvidi se torej, da se ni vedno upirati na agentov kupon, kot pravomočen, ako z istim ne soglašajo prodajalec, in da agent, ki pobira samo naročila, a nima specialnega pooblastila od svoje firme, ne more še sklepati perfektnih kupčij.

Enako dogajajo se premnogokrat tudi slučajji pri blagu, ki ne odgovarja uzorcju, opuste pa vsaka pismena obvestila ali reklamacije, češ, pošiljatelj bode že vedel,

da ne vsprejemem blaga radi tega, ker ne odgovarja uzorcju.

Pomisliti je treba, da z molčanjem še ni vse rešeno ali odpravljeno in pa da se kar železnični postaji nazaj vrne in odkloni blago.

Treba je vedno reklamirati naravnost pri odpošiljatelju, in z istim naj se potem doseže tudi eventualno sporazumljenje.

Čisto napačno je mnenje, da bo železnica izposlovala ali sama kaj pri takih spornih slučajjih posredovala, ker ni ona čisto nič interesovana ali prizadeta, razun če se pošiljatev med potom pokvari ali poizgubi, takrat pa je najprvo potrebno, da se škoda po železničnih organih ceni, pretehta in potrdi, predno se blago dvigne in prevzame.

Po dvignjenju blaga in plačani voznini zgubi dotičnik pravico, zahtevati od železnice kako odškodnino.

Zamujeno ali prekasno došlo blago, katerega je dobil naročnik (prejemnik), treba je pustiti od postajnega načelstva zamujeno vročitev potrditi, pregledati kolkovani datum (štampelj) oddajne in dospelo postaje, za razvidno zakasnitev pa, katero je železnica zakrivila, vložiti naj se tekom 8 dni reklamacija z zahtevo, da povrne postavno zapadlo voznino in eventualno povrne vsled zamude navstalo škodo.

Vse natančnejše določbe o odpravi razvidijo se iz obratnega pravilnika (Betriebs-Reglement), ki se proti plačilu dobi pri vsaki železnični postaji.

V obče pa je pri posameznih avstro-ogrskih železničnih upravah in njih delokrogu vozni in odpravni čas še posebej po tarifih določen in razglašen ter v skupine sestavljen, kateri pa ne sme presegati naslednje maksimalne določbe:

- a) za brzovoz:
- 1.) odpravni čas . . . . . 1 dan
  - 2.) transportni čas za vsakih le pričetih 300 km 1 „
- b) za tovorno vožnjo:
- 1.) odpravni čas . . . . . 2 dni
  - 2.) transportni čas pri daljavi do 100 km . . . 1 dan
  - 3.) pri večjih daljavah za vsakih le pričetih nadaljnjih 200 km . . . . . 1 „

Nadalje za prehode čez druge železnice, od oddajne do končne postaje računati se, pri brzovozu . . . 6 urni, pri tovorni vožnji . . . . . 12 „ prehodni čas in to samo enkrat na celi progi.

Prost pa je pri tovornih transportih dostavni čas, ako pade na nedeljo, in se isti od nedelje opoldne do ponedeljka opoldne ne šteje.

Prošnje ali pritožbe treba je vedno pravočasno pošiljati naravnost dotičnemu železničnemu ravnateljstvu!

Za zamude o izjavljenem zanimanju za dobavo, povrne železnica brez nadaljnjih dokazov o navstali škodi radi zamude:

- a) pri tovornem blagu, če je znašala zamuda 1 do 3 dni, eno četrtinko, do 8 dni eno tretjino, in če znaša več ko 8 dni, polovico voznine;

b) pri brzovozu; če znaša zamuda več kot 12 ur do 24 ur eno četrtinko, do 3 dni eno tretjino, in če znaša več ko 3 dni, polovico voznine.

Pri večjih odškodninskih zahtevah in deklaracijah pa naj se sporazumno z železniško upravo posebej dožene o dokazani škodi razmerno pogojena odškodnina.

Ako pa je pošiljatev zamudil ali zakasnitev povzročil sam prodajalec, potem naj se istemu sporoči, da se vsled te njegove krivde blago ne more več rabiti ni vsprejeti. Ne sme pa se odlašati ali molčati z obvestilom celo do kake prilike, ker bi se molčanje brez ugovora (zglasitve) smatralo za soglašanje ali dovoljenje pošiljke in kot brez-ugovoren vsprejem.

Dogodi se, da se določijo kupcu mnogo več blaga kakor ga je bilo naročeno; preveč poslanega blaga ni dolžan prevzeti, treba pa je dotičnemu vsprejemniku reklamovati ter zadevno stvar pravočasno in pred vsprejetjem poravnati.

Za domov speljano ali molče v lastno skladišče spravljeno blago in če se isto celo načae, zgubi protivno (odklanjatveno) pravico in mora se plačati.

Za nevedoma ali molče spravljeno ter obveščeno blago odpošiljatelja v skladišče, ali če je blago ležalo brez vednosti skladiščnega gospodarja v njegovem skladišču, ni isti upravičen zahtevati za tisti čas nikake odškodnine bodi si za prostor, ležnino, spravnino ali shranjevanje.

Ravno tako je z več ali z dražje zaračunanim blagom; ne sme se načenjati popred, niti prodajati, dokler se ni zadevna stvar s pošiljateljem dognala in pobotala enotna cena. (Konec prih.)

Kmetijstvo.

Terminska kupčija na žitni borzi.

Letos se posebno veliko piše in govori o odpravi terminske kupčije na žitni borzi. Vlada se nikakor neče sprijazniti z odpravo te vrste žitne kupčije, dasi je očitno v pogubo kmetskega stanu. Vsled tega so kmetski poslanci različnih strank — mej katerimi pa slovenskih kmetskih poslancev ni nikdar bilo — na različne načine nastopili proti vladi. Mej drugimi so povzročili dne 29. novembra v državnem zboru veliko razpravo, v katero je posegel tudi nemški kmetski poslanec Peschka. Ker se izmed naših kmetskih poslancev ni nobeden oglašil, naj na kratko posnamemo, kar je povedal poslanec Peschka:

V celi Avstriji ga ni kmetijskega društva, ki bi se ne bil soglasno izrekel zoper terminsko kupčijo na žitni borzi. Poslanska zbornica se je tudi že večkrat potom resolucij izrekla za odpravo te kupčije. Kar vlada predlaga, to meri samo na premembo te pogubne kupčije, kmetski stan pa zahteva, da se tej kupčiji sploh konec naredi.

V pododbor gospodarskega odseka, ki se je bavil s to zadevo, ni bilo nikdar nobenega zastopnika poljedelskega ministrstva. Razpravljalo se je o tej velevažni zadevi, ne da bi se vlada za to količkaj menila. Vlada je pač vedno drugačnega mnenja, kakor kmetovalci-davko-plačevalci in kakor ogromna večina poslanske zbornice.

Tako terminsko kupčijo s kmetijskimi pridelki, kakor pri nas, poznajo samo v Ameriki, ki je njena domovina, potem na Angleškem in na Francoskem. Značilno je, da imamo v naši državi samo dve taki borzi, na Dunaju in v Pešti, dočim na drugih borzah s pridelki ne poznajo terminske kupčije.

Kadar se v zbornici čuje kaka želja v korist kmetskega stanu, takrat nima vlada nikdar časa. Zakon o margarinu še vedno ni predložen cesarju v potrjenje, mej tem ko je bil zakon o zgradbi kanalov, ki je na korist veliki industriji in velikemu kapitalu ter bo požrl več milijard, v šestih tednih popolnoma dognan. Za kmetske potrebe pa se nihče ne meni, ker jih vlado ne razume in tudi nima dobre volje jih razumeti.

Kmetijski ministri v Avstriji se jemljejo iz vseh mogočih stanov, samo ne izmed praktičnih kmetovalcev. Imeli smo kmetijske ministre, ki so bili prej oficirji in imeli take, ki so prej službovali v trgovskem in v naučnem ministrstvu. Zdaj imamo kmetijskega ministra, ki je prej služboval pri upravnem sodišču, ki pa o kmetijstvu ničesar ne razume.

Vladni načrt kmetovalcev nikakor ne more zadovoljiti. Stedaj ni terminska kupčija ne dovoljena, ne prepovedana, mej tem ko kmetje zahtevajo, da naj se odpravi popolnoma, pa jo hoče vlada že uzakoniti.

Sramota za vsacega kmetskega poslanca, kdor bo pomagal, da vlada ta svoj namen doseže.

Poučni in zabavni del.

Ok t a v a.

Slika. Ruski spisal J. M. Potapenko.

(Konec.)

III.

V predmestju je med tem časom že pozvonilo k večernicam, dijakona ni bilo doma, in dočim je koleselj pridrdral k vratom dijakonovega doma, se je bil Šakalov že predstavil svakinji, stresel raz sebe prah in zdajci že sedel na krilčeku za okroglo mizico in blagodušno popival kvas. Večerno solnce se je skrivalo za grič, no njegovi soji so se čutili v zduhu. Od reke je vel lahen hlad. Fedor Ignatjič je razpahnil suknjo in naprsnik, melanholično gledajoč na rožnati oblaček, mirno plavajoč po nebu, svalčkal tolsto cigareto, a sveži ravnokar zapričeti komad tobaka je ležal pred njim.

Ko je koleselj bil obstal pred vratmi, obrnil je Šakalov glavo k vratom.

Seveda smatramo za neizogiben pogoj dobrega uspeha takih predavanj, da smejo slovenski dijaki iz dotičnih predmetov delati vsekako tudi izpite v slovenskem jeziku, ker bi bilo krivično, siliti slovensko dijaštvo k dvakratnemu študiju istega predmeta.

Ker slovensko dijaštvo meni, da se vlada res hoče oprijeti nemudoma vseh potrebnih priprav za ustanovitev slovenske univerze, obrača se torej do nje s prošnjo, naj v smislu svojih javno izraženih principov na navedeni način slovenskemu dijaštvu nemudoma omogoči študije v njih materinem jeziku ter z vzgojitvijo učnih sil uspešno pripravlja tla za brzo ustanovitev slovenske univerze.

Slovensko dijaštvo upa vse to tem bolj, ker vlada pri drugih narodih, ki do zdaj še nimajo samostojnih univerz, pri Italijanih in Malorusih, na isti način pripravlja ustanovitev samostojnih vseučilišč, ker omogočuje Italijanom na inomoški in graški, Malorusom pa na lvovski univerzi akademični študij in polaganje izpitov v materinem jeziku.

Gradec, dne 11. grudna 1901.

Politični pregled.

Notranji položaj je še vedno nepojasnen in je čitati vsak dan nebroj raznovrstnih ugibanj „kaj se zgodi.“ V obče se strinjajo vse sodbe v tem, da postane državni prevrat od zgoraj neizogiben, da pride do premembe ustave, ako se mej Čehi in mej Nemci ne doseže porazumljenje. Značilno je, da se razen Nemcev nobena stranka ne vnema za ohranitev sedanje ustave in da vse z veliko ravnodušnostjo pričakujejo prevrata, dobro vedoč, da mora ta, naj se izvrši že kakorkoli, biti na škodo samo nemški hegemoniji v državi.

Državni zbor. — Poslanska zbornica je v sredo končala svoje predbožično zasedanje. V zadnjem tednu je dokončala razpravo o kmetijskih zadrugah, za katere so se konservativne stranke zelo vnmale, od katerih pa kmetijski stan ne bo imel niti sence tistih koristi, ki se mu obetajo. Kar se tiče naših domačih razmer je treba konstatirati, da upajo konservativci, da bodo svojo posebno organizacijo obesili na novo zadrugo, kar pa se pač ne posreči, kajti v državnem zboru odobreni zakon je samo okvir, ki ga imajo popolniti deželni zbori. V kranjskem deželnem zboru še dolgo ne bo dobiti večine, ki bi hotela privoliti v tako uredbo kmetijskih zadrug, kakršno žele konservativci.

Avstrija in Nemčija. — Velike protipruske demonstracije, ki so se povodom vrešenske afere primerile na Gališkem, so v Berolinu povzročile veliko nervoznosti. Oficijelno in oficijozno se sicer zatrjuje, da je razmerje mej Avstrijo in Nemčijo slej kakor prej popolnoma neskaljeno, ali da temu ni tako, se vidi iz prav bridkih pritožb, da Avstrija noče dati Nemčiji tako sijajnega zadoščenja, kakor ga je dala Rusija zaradi enakih demonstracij v Varšavi. V Berolinu so pač „verschunpft“ in radi tega so tudi ruskega prestolonaslednika pri njegovem prihodu te dni veliko sijajnejše sprejeli, kakor avstrijskega prestolonaslednika, ko je prišel v Berolin, toda iz tega še nikakor ne gre sklepati, da je trozveza v kakoršni koli nevarnosti.

Bolgarska. — Mej bolgarsko vlado in neko pariško banko sklenjena pogodba glede najetja velikega posojila, s katerim se naj sanirajo bolgarske državne finance, je naletela v narodnem sobranju na odločnejši odpor. Bilo je očitno, da sobranje te pogodbe ne odobri. Zdaj je dotična pariška banka

odstopila od rečene pogodbe, vsled česar je ministrstvo Karavelov odstopilo. S tem je itak jako težka notranjepolitična kriza v Bolgarski še poostrena.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas se razširjajo iz krogov, ki so Burom prijazni in ki so v tesni dotiki z burskimi zastopniki v Bruselju, zanimiva vest, da je prezident Krüger stopil v nekako zvezo z angleško vlado ter da se ž njo pogaja zaradi miru. Vojna se mej tem seveda nadaljuje in sicer z menjajočo se srečo: danes poročajo Buri, da so Angleže kje naklestili, jutri poročajo takisto Angleži. Kakor znano, bi Angleži kaj radi sklenili mir, če bi se Buri zadovoljili z omejeno avtonomijo njih republiko, s tako, vsled katere bi imela Angleška vrhovno nadzorstvo in gospodstvo nad republikama. Prezident Krüger je že opetovano izjavil, da Buri take avtonomije na noben način ne sprejmejo. Tega načela se drži Krüger tudi sedaj. Pripravljen je neki skleniti mir, če se prizna obema republikama popolna nezavisnost, nasprotno pa je tudi pripravljen odstopiti Angležem ravno tiste okraje, v katerih se koplje zlato, radi katerih se je torej začela vsa vojna.

Nekoliko praktičnih trgovskih črtic.

(Konec.)

Vsakdanji so tudi slučajji o pokvarjenem ali poškodovanem blagu mej transportom. Trgovec pošlje navadno na železnico hlapca po blago, ta naloži na postaji blago, kakoršno se mu dá, domov prispelo pa se konstatira, da je pokvarjeno ali dožene se pogosto, da manjka enega ali drugzega blaga. — Kaj stori navadno naš trgovec v takem slučaju?

Največkrat obrne se samo do veletržca in se mu pritožuje, ga krivi in ta naj bi mu povrnil vse, — ali pa grozi, da si bode škodo pri plačanju računa odtegnil. Druga večina pa trpi molče škodo, ker si ne zna pomagati in ne ve, da ima pravico vso škodo pred prevzetjem na postaji konstatovati in da je za pošiljatev mej transportom odgovorna železnica. Izvzeti so slučajji, konstatovani pri elementarnih vremenskih nezgodah (vis major). Za blago v steklenicah itd., katero je po zimi zmrznilo in trpelo, ter se je konstatovalo, da se ni po predpisanem naročilu zadosti omotalo in opremilo, povrniti ima pošiljatelj sam škodo, ker transportne tvrdke se pri raznih vremenskih nezgodah, mrazu, vročini, že naprej zavarujejo in znajo dobro odklanjati vsako odgovornost in jamstvo mej transportom. Le težko se dobi radi nepravilnega odpravljanja kakšno odškodnino, ker imajo v svojo obrambo radi velike prakse preveč izhodov in izgovorov.

Veliko poškodb dogodi se mej transportom, zato pa so poleg železniške garancije vsi večji komisijonarji in spediterji proti vsem slučajem nezgod blaga mej potom v svojo in prejemnikovo korist še posebej zavarovani in povzamejo zato odpadlo premijo.

Za poškodovano blago v skladiščih in proti ognju odgovoren je spediter, za druge eventualne poškodbe mej vožnjo s kolesom (vozom) pa jamči dotični voznik sam.

Da ne postanem preveč obširen, moram končati o tej stroki in pripomni le še, da na fakturah nahajajoča se in stavljena določila ali vpisane cene, ki se pa ne strinjajo v poprej sklenjeno kupčijo ali pogodbo, niso veljavna; če prav bi jih sprejemnik računa takoj ne opazil in prerokal, ali če bi jih prezrl, kajti molčanje stranke se še ne more smatrati za dovolilo ali kot privolilo v taiste.

Najopreznjšega trgovca doleté včasih poprej nevidne, neznane ali tudi neizogibne prevare, napake in pogoški; naravno se jih pri starejših, izkušenejših in previdnejših trgovcih ne pripeti ali ne prikrade toliko kot pri mlajših in zato je pač neovržena resnica, da kakor je dobra in potrebna za trgovca šolska izobrazba in teorija, vendar je največje važnosti praktična šola ter najboljši učitelj je in ostane pri trgovcu v prvi vrsti dobra praksa in velika skušnja. Nemeec zove take praktične prebolele izkušnje „otročje bolezní“ (Kinderkrankheiten).

Pri osebno predanih naročilih trgovskopoblaščenih potnikov naj si pusti kupec-trgovec vedno vročiti pismeno potrdilo in če je le možno, obdrži si tudi nekaj vzorca.

Različni slučaji dogajajo se pri trgovini in pripeti se, da pozabi naročnik upoštevati važnost izreka „čas je zlato“ ter ne postavi pogoja za izvršitveni ali določiljaten čas (termin) kakor na pr. pri kompliciranih naročbah strojev, strojnih delih, železninskih izdelkih razne vrste in v tehnično stroko spadajočih stvareh itd.

Včasih nastanejo radi takih, na videz malenkostnih pogojev občutne zamude in materijalne škode, a naročnik je primoran mirno čakati na izvršilo naročila in še trpeti škodo.

Zatorej je dobro, da se pozabi staviti tudi pogoj k naročbam za točno izvršitev in spolnovanje, ter tudi kakšno primerno svoto denarja kot globo (pénale) diktirati.

Pri inozemskih naročilih je koristno in potrebno upoštevati te le pogoje: vrsta ali kakovost blaga, materijal, jamstvo, čas ali termin, voznina, colnina, frankovanje ali ne, in plačilni pogoji.

Trgovčeva obvezanost do oddanega pismenega ali brzojavnega naročila traja le toliko časa, kakor se navadno rabi in običajno računati za pot dotične prometne zveze, bodi si z železnico, pošto itd.

Ako pri prvi priliki v normalnem času na naročilo ni računa, odgovora ne potrdila, ali če se določiljatev ni izvršila točno, ni dotičnik več vezan na kasnejše izvršena ali doposlana mu naročila ter iste vsprejeti, ker je rok zamujen in k vsprejetju določeni obvezni čas vže potekel.

Pri kupčijskih pogodbah določeno globo, aro ali deponovan denar zapade obvezancu, kakor hitro ni izpolnil ali izvršil cele pogodbe, t. j. vso stavljeno mu nalogo ampak le deloma.

Končno spominjam se národne prislovice, ki ima v sebi tudi važen gospodarski pomen, katera pravi: da je treba znati ceno kupiti, ako se hoče tudi ceno prodajati!

In to tudi Ti, slovenski trgovec, nikdar ne pozabi ter se ravnaj po njej.

Končujem s srčno željo, da bi se blagohotno vsprejele te moje opazke, ter se koristno uvaževale, nadalje naj bi se vendar že enkrat otresli starih napak in opustili svoja ozkosrčna ter malenkostna stališča.

Obrniti nam je treba tudi svoje zanimanje na večja gospodarska in trgovska podjetja, ter intenzivneje zanimati se za trgovske znanosti in vednosti, s samoobrazbo pa popolnjevati potrebno svetsko izomiko. Želim, da bi se naše trgovsko stremljenje povzdignilo do višjih želja in zahtev, kot je bilo to dosedaj v navadi, in da nam ne bode stotisoč že ideal, vrhunec bogastva. Treba je iti višje in višje, in če nam bo sreča mila, da se prikopljemo tudi mi enkrat vsaj do milijonskih veletržcev, veselimo se jih, ako jih dobimo in to dosežemo, ter ne bodimo grdi nevošljivci, ker ako jih bode kaj takih mej nami, živeli bodejo vsi stanovi poleg njih lažje in boljše in kjer je kaj milijonarskih veletržcev, postanejo isti s časom industrijalci, in narod, kateri ima veleindustrijo in da šteje za svoje mnogo več milijonskih sinov, tam se ni bati za narodov obstanek, tak narcd ne bo prodal!

H. Š.

Obrtnijske raznoterosti.

Podraženje kave. Na vseh evropskih velikih tržiščih za kavo napovedalo se je podraženje iste, in to vsled vestij iz Braziliije, ker traja suša ter je pričakovati slabe žetve. V Novem Jorku podražila se je kava takoj za deset odstotkov. Ne ve se, bode li to zvišanje cen ostalo trajno, ker je lahko mogoče, da nakratni dež na kavine poljane obrne vse te borzne špekulacije. Sedaj cenijo žetev na $4\frac{1}{2}$ milijonov vreč. Santos-kava je bila početkom minulega meseca $28\frac{1}{2}$ mark za vrečo od 50 kg. Sedaj pa se ceni na $37\frac{1}{2}$ mark. 1. t. m. nahajalo se je v evropskih skladiščih 242 200 kg te kave.

O reji kuncev ali domačih zajcev.

Umna reja 5 do 7 kilogramov težkih kuncev se v Angliji, Franciji in Belgiji neguje že nekaj desetletij sem. Ta panoga vrže tem deželam leto za letom približno eno milijardo frankov dobička. Tudi v Holandiji, Nemčiji in Švici se je jela upoštevati važnost teh malih domačih živali. Na Angleškem in Irskem se vzgaja veliko domačih zajcev. Pri angleških zajutrkih in obedih se uživa kunčevo meso in angleški delavec si postreže ob nedeljah z zajčjo pečenko. Iz Belgije in Francije se pošlje sleherni teden nad 300.000 kuncev v London. V Parizu se prodava vsaki dan nad 20.000 kuncev, v gostilnah in takozvanih kunčevih kuhinjah se pojê sleherni dan čez 5000 zajcev. Ali bi ne bilo možno upeljati tudi pri nas rejo domačih zajcev?

Najboljši za vzgojo so flandriški ali pa belgiški kuncí, dunajski velikani, francoski ovni, normandinci,